

Джерело: [ЛітАкцент](#)

Рейс «Відень – Осло», 10.20. Відірвавшись від стартової доріжки, аеробус стрімко здіймається в небо. Перше, що спадає на думку в зв'язку з Норвегією, – фьорди, білі ведмеді, полярне саяво. «Норвезький ліс» японця Мураками. Ібсен, Гамсун. Візерунок, яким вкривається ілюмінатор, нагадує мапу зоряного неба.

Через дві години двадцять п'ять хвилин літак приземляється в столичному аеропорту, зорі й сузір'я перетворюються на мініатюрні краплинки, що, не стікаючи, зникають. Дерево, якою оздоблена конструкція зі скла, металу й бетону, додає нотку особливої, відмінної від класичного комфорту сучасних летовищ затишності.

Немає прикордонників, які перевіряли би паспорти, і контрольно-перепускних пунктів. Принаймні для пасажирів, котрі, як ми, прибули з Відня. Норвегія – частина Європи, попри те, що не член Євросоюзу і не входить до Шенгенської зони. Двічі норвежці відмовлялися від членства в ЄС, востаннє – 1994 року. Де-факто країна перебуває в спільному з ЄС просторі – економічному, політичному, культурному. Спільно з Фінляндією, Данією та Ісландією очолює рейтинг свободи преси.

У нашому розпорядженні рівно година. Достатньо, щоб придбати квитки і перекусити. В аеропортах пропонують переважно холодні снеки, в літаках – тільки їх. Теплих страв, які уподібнювали переліт до відвідання ресторанчика, що вельми зручно, над хмарами давно вже не подають. Ми приймаємо рішення на користь піци – італійського винаходу, що в сам раз у світі, в якому катастрофічно бракує часу. Хвилини – золотий пісок, сьогодення мало б вимірюватися не золотом, а злитками часу. Ми спускаємося вниз, де від першої колії відходить наш потяг. Наша ціль – Ліллегаммер.

Коля біжить вузькою смужкою, з одного боку – гори, з другого – озеро. Вони мовби

забавляються, то підступаючи впритул, то подаючись назад. Раптом скеля опиняється біля самого вікна, наче розкритий підручник тектоніки. Гора відступає, тоді дає роздивитися себе озеро. Потім вони наближаються одночасно, до останньої межі, за якою просування рейками стало би неможливим. Їхні рухи злагоджені, майже синхронні. На таких відтинках потяг скидає швидкість, а вже за мить розганяється знову, долаючи 180 непростих кілометрів менше, ніж за дві години, разом із зупинками.

Норвезький ліс – мішаний, із виразним домінуванням хвої. Ще виразнішими на тлі смерек і сосон постають берези. Нам пощастило. Ще день тому залізничне сполучення між Осло і Ліллегаммером не функціонувало. Стічні тунелі під полотном не змогли вмістити потоків, утворених талим снігом і рясними зливами – останні не зовсім звичні для цієї пори і в такій кількості. Тут і там біля колії наживи, розчищені рівно настільки, щоб можна було проїхати.

На вокзалі нас зустрічає Нільс, ми, які досі ніколи не бачилися, непомилково вирізняємо одне одного в юрбі пасажирів. Мить знайомства й обміну першими реченнями. Нільс народився на півночі Норвегії, відмалку живе в Берліні, вивчає економіку і культурний менеджмент. Нас він супроводжує через добрі знання німецької – моєї англійської ще не вистачає для безперешкодного спілкування. Норвезькою я вловлюю зміст надрукованого тексту.

Тунелем ми потрапляємо в приміщення вокзалу, звідти на привокзальну площу, на іншому кінці якої у вестибюлі готелю триває реєстрація учасників Норвезького літературного фестивалю, така його офіційна назва.

Вийшовши надвір, ми роззираємося в пошуках нашого тимчасового житла. Наш готель теж десь поруч, ми знаходимо його не відразу. Готель «Станційний», він може бути тільки тут, куди прибувають і звідки вирушають електрички, а з зупинок на привокзальній площі – приміські автобуси. Нам доводиться повернутися в приміщення вокзалу, в його кінці – рецепція. Вікна наших номерів виходять на привокзальну площу. Перед нами панорама міста, що рівними терасами підкорило схил.

Ліллегаммер – містечко, в якому двадцять шість тисяч мешканців. Маленький Гамар. За годину його можна змандрувати вздовж і впоперек, а для того, щоб досягти пішки найвіддаленішого кінця, досить 15 хвилин. Дев'ятнадцять років тому юна фігуристка Оксана Баюл здобула тут перше в історії незалежної України олімпійське золото.

З Нільсом ми прощаємося до завтра, в нього екзамен. Ми йдемо на відкриття фестивалю. Ліллегаммерський літературний фестиваль – найбільший у Норвегії і найважливіший на скандинавській Півночі. На останньому перехресті ми звертаємося по допомогу до єдиного перехожого. «No English», – наш візаві вибачливо стенає плечима. Щоб не розчаровувати нас зовсім, чоловік пропонує пояснити все, що нас цікавить, хорватською, своєю рідною. Нас цікавить, як дійти до Maihaugen. Незнайомець жваво пояснює, ми розуміємо. Чи все-таки ні? Тротуар, що переходить у лісову доріжку, відтак тунель, за яким справжній ліс, породжує сумнів. Ми в нерішучості зупиняємося. Тієї миті перед нами відкривається паркінг, а за ним паркан, що нагадує частокіл.

На Травневому Пагорбі розташований найбільший у країні скансен. 200 будівель, що репрезентують архітектуру краю. Дерев'яна церква. Концертний зал на сімсот місць. Ми потрапляємо досередини, коли дійство вже розпочалося. Кілька вільних крісел мовби чекають на нас, проте ніхто більше не заходить. У Ліллегаммері все починається вчасно і так само вчасно завершується. Після відкриття фестивалю – урочисте прийняття. Вступна промова триває одну хвилину. Спілкування за чилійським вином і норвезькими стравами – набагато довше.

Коли ми покидаємо ресторан, який ніщо інше, як одна з архітектурних перлин, з яких складається музейна збірка, наші годинники, мовби змовившись, показують північ. Тим часом навколо ясно, як о восьмій годині погідного травневого вечора в широтах, звідки ми прибули. В такому освітленні увесь Ліллегаммер має вигляд музею просто неба.

Наш графік на середу, наш вільний день. Лекція сомалійського письменника Нуруддіна Фарага. Зустріч із редактором єдиного на Кубі незалежного часопису Дезідеріо Наварро. Розмова норвезького літературного критика зі шведським романістом Томасом Баннергедом. Я вслухаюся в дивовижно різну мелодику таких близьких мов – норвезької і шведської. Різномов'я не складає труднощів ні для присутніх, ні тим паче для співрозмовників. Письмові варіанти сучасної норвезької, один з яких ближчий до данської, інший – до шведської, вповні віддзеркалюють історію країни. П'ятсот років Данії, сто років Швеції. «Ми не мали своєї шляхти», – в сьогоднішній Норвегії король, демократія і громадянське суспільство.

В Ліллегаммері тепло, 26 градусів. Повітря нагрівається поступово, максимальної позначки досягаючи пополудні. Надвечір у Ліллегаммері найтепліше. Потім температура різко падає. Ночі у місті м'які й прохолодні.

Нашим днем був четвер, який став одночасно днем колосальних вражень. На наш виступ, як і на більшість заходів, передбачено годину. Ми мусимо вкластися. Як увертюра – Інґрід Сторгольмен, авторка, яка написала про Чорнобиль. Далі – ми. Стереотипи в сприйнятті України і як ми, українські письменники, їх розвіюємо. Як ми розуміємо відповідальність? Що означає вона для нас, літераторів, і для нашої творчості? Responsibility – тема цьогорічного фестивалю.

Українські письменники – вперше на Норвезькій літературній толоці. Наша участь – у рамках проекту «Більше країн – більше книжок». Цей проект підтримують Open Ukraine, FrittOrd, Розвиток України. Ми зачитуємо уривки своїх творів. Ми – це Лариса Денисенко і я. На екрані біжить стрічка норвезького перекладу. Так ми ощадимо час, він – найцінніше. Ми вкладаємося. Бонус – екскурсія в садибу-музей Сіґрід Унсет, норвезької письменниці. Норвезький літературний фестиваль названо на її честь: «Дні Сіґрід Унсет у Ліллегаммері». 1928 року за трилогію про життя середньовічної Норвегії Унсет отримала Нобелівську премію з літератури. Відгукувалася також на теми сучасного життя. Її твори досі не перекладені українською. «Фру Марта Еулі», перша опублікована новела, починається словами «Я зрадила свого чоловіка». 1907 року це речення спричинило фурор у норвезькому суспільстві. Не менш бурхливо було сприйнято перехід письменниці в католицизм. Історичні полотна Унсет не звучать старомодно. Напевно тому, що кохання і через наступних п'ятсот років, хай як змінюватиметься світ, сприйматиметься свіжо, модерно, наче про нього розказано вперше.

Наше товариство крихітне. Крім нас – посол Ізраїлю в Норвегії, американська письменниця Рампет Робін і Кутзее, Дж.М.Кутзее. Наприкінці розповіді наша музейний гід звертається до нас, їй потрібно англійську назву твору, раптово випалу з пам'яті, таке трапляється. Ми безпорадно переглядаємося. Вже коли прямуємо до сходів на другий поверх, охоронець ізраїльського посла, намагаючись триматися так, щоб якнайменше помітно було зброю під піджаком (мені здається, йому за неї не зовсім зручно), нахилється і щось дискретно шепоче. Наша гід повідомляє це нам. Втрачену назву віднайдено. Після екскурсії – частунок. Потім ми дякуємо й пішки вертаємося в місто.

Ми знову в Hvelvet, де дві години тому закінчилося наше читання. Масивні панцерні двері нагадують про те, що колись тут містилася скарбниця. В Hvelvet ми продовжуємо спілкування у вужчому колі – Лариса Денисенко, наш модератор, перекладачка з російської, я. Використовуємо наш останній харчовий талон. День завершується Кутзее.

Потяг відбуває о 9.11. Тепер озеро праворуч. Березові гайки, пірси, човни, затоплені водою. Авіарейс «Осло – Франкфурт» о 12.45, «Франкфурт – Відень» о 17.10. Тривалий час нічого не відбувається. З Франкфурта літак вирушає з великим запізненням. На доріжці, що веде до старотової смуги, – корок. З перервами в лічені секунди літаки відриваються від асфальту. У Відні, куди ми тримаємо курс, 10 градусів.

«Ми багаті», – залюбки кажуть норвежці. Спокійно, без пихи, в доглибному самоусвідомленні. Можливо, саме тому, що в Ліллегаммері цінують час, життя нікуди не квапиться. Його на все вистачає. На все і на трохи більше.